

The boy who lived

AV SIRI STEINE

Overgangen fra hastende handling til total passivitet var brå, og etterlot ham på toppen av adrenalinkurven. Rommet var som et vakuum av skaimøbler, plakattrykk og billige potteplanter. Etterpå kunne han ikke ha beskrevet noe av dette, om så livet hans hadde vært avhengig av det.

Mannen som var døpt Mikkkel, var høy og tynn med en kroppslig ubekvemhet og indre dissens, som om de forskjellige delene av ham stadig var reiseklare, men ikke kunne bli enige seg i mellom, om hvor i all verden de skulle hen.

Med jevne mellomrom i livet, ble noen i hans nærhet truffet av uroen hans og spurte, om han ikke bare kunne sette seg ned, slappe av, ta det litt med ro en liten stund?

For en med så lang skritt lengde som ham, var det nesten som å be ham hente ned et stykke av månen. Han hadde forsøkt forskjellige strategier opp i gjennom tidene. Noen absolutt mindre hensiktsmessige enn andre, og han kjente skamfølelsen bre seg som en ubehagelig smak i svelget når han tenkte på det.

Men ikke nå lenger. Det hadde han lovet, og lovet flere enn seg selv.

Tanken fikk ham til å stoppe vandringen fra vegg til vegg, og blikket falt på plastrammen rundt speilet over porselensvasken ved siden av døren. Speilbildet hans fanget. Han så for jævlig ut. Fortsatt litt brun etter sommeren, gudskjelov, men blå under øynene av mangel på søvn. Den gamle vanen med å dra hånden gjennom håret, hadde fått luggen til å stå skjevt tilværs på en utrolig fjollete måte. Han bøyde seg over vasken, satte vannet på fullt og nærmest badet ansiktet i det kalde vannet. Uten å bry seg med å tørke seg løftet han hendene mot håret som for å ruske det på plass, men ble stående frosset halvveis i bevegelsen. Som styrt av usynlige hender utenfra, la han først den ene hånden, så den andre forsiktig inn mot ansiktet sitt.

Minnet kom langt borte fra, og hadde vært bortgjemt i årevis. Erindringen om henne var blitt vagere med tiden, men nå var hun der for ham, likeså klar og tydelig som da han så

Siri Steine

f. 1952. Medisinsk embetseksamen i Tyskland i 1979, spesialist i allmennmedisin i 1989, medisinsk doktorgrad 1994, utdannet veileder i klinisk kommunikasjon fra The American Academy for Physician and Patient (USA, 2000). Arbeider som fastlege ved Markveien legesenter i Oslo. Hun er engasjert i undervisning og veiledning, spesielt rundt lege-pasient-forholdet og kommunikasjon. Beveger seg gjerne i skjæringspunktet mellom kunst og medisin. I tillegg til noveller har hun også laget kort-filmer og undervisningsprogram.

henne første gangen, i kroken på venterommet, et annet sted, en annen tid, et annet liv.

«Selv da, Petra», tenkte han nå.

Han hadde visst det med en gang han møtte blikket hennes første gang. At hun var der av en grunn. At det betydde noe. At hun var der på grunn av ham.

At hun var der for å hjelpe ham, hadde han ikke skjønt da. Det var kommet senere.

Det første han hadde sett hadde vært flettene hennes. Og da hun litt senere reiste seg og hilste på moren hans og ham, hvor liten hun var av vekst. Nesten som en liten jente, hadde han tenkt. Før han ble kjent med ansiktet hennes. Han så ikke så mye selv, da. Men Petra hadde øyne som fulgte ham ufravikelig.

Det hun hadde sett den dagen, nådde ham med ett som et flombelyst tablå, og han satte seg rett ned på den nærmeste stolen for at bildet skulle bli der litt til. Ikke blekne og bli borte, slik det ofte hadde for vane, når det var noe han gjerne ville beholde.

Hun forstod, med en gang hun så dem i døra på helsestasjonen, hvem de var, og i samme sekund, at bekymringsmeldingen hadde hold, og så, i neste, at dette barnet, denne gutten, allerede bar tegnet, som et permanent kastemerke i pannen, uutslettelig, upåvirkelig, hardt og synlig.

Mikkkel slapp taket i bagen mellom ham og moren straks de var innenfor døra, og strenet i neste øyeblikk inn i rommet,

FOTO: © REGIN HUERTHOLM

hvor han rørte med rastløse hender på leker og stoler, strøk over stellermattene på benken ved kortveggen, kastet et par hastige blikk i hennes retning, før han bøyd seg inn mot fanget til den fremmede kvinnen som satt med tvillingvogn nærmest døra. Petra hørte ham si dette mantraet som hun skulle høre mange ganger siden, i et delvis monotont og repetitivt leie, men også med et fnugg av uoppnåelig håp;

«Bli med deg hjem? Får jeg bli med deg hjem?»

Morens håndtrykk var bløtt og fargeløst og Petra merket hvordan hun skjerpet sansene, som en anleggsarbeider før dynamittsmellet «Varsku her!». Likevel ble hun rystet i møtet med det hun hadde trodd var et sovende barn der nede, begravd under tepper og morens svulmende brune ytterjakke. Hun hadde sett skittent tøy og uvaskede barn før. Men aldri dette. En slik uttrykksløs mager resignasjon, skulle bare finnes på bilder, av kreftsyke på dødsleiet, eller i svart – hvite ansikter bak piggetråd, i øyeblikket før befrielsen. Men aldri, aldri, aldri i det våkne, tomme blikket hos et tre måneder gammelt spedbarn, ubevegelig, lydløst, her blant alt det pludrende og friske.

Etterpå hadde hun sagt til seg selv at de hadde gjort alt de kunne. Satt i gang tiltak umiddelbart. Skaffet hjemmehjelp, involvert helsesøster, lege, varslet saken i nemnda for barnevern. Hun selv prioriterte søskenparet som sin absolutt viktigste sak. Satte ting i gang, fulgte opp, var på utallige hjemmebesøk.

I begynnelsen bar tiltakene frukter. Den minste virket mindre apatisk og huset renere. Men tryggere? Hun lurte på hvor mye av informasjonen om flaskekoking, melkeblanding, hudkontakt og døgnytmeter som faktisk gikk inn. Det var noe i morens bortvendte blikk, og i farens litt hjelpeløst aggressive kroppsspråk, som bekreftet det hun hadde visst fra starten. Ettersom tiden gikk og motstanden manifesterte seg og tok form, ble opplevelsen av glatt, grå teflon sterkere og tydeligere. Ofte og oftere møtte hun en stengt dør når hun kom på avtalte besøk.

Kun Mikkel var glad for å se henne, og fulgte henne som en skygge fra hun kom til hun satte seg i sin gamle Ford Fiesta, for å dra hjem til sin eget varme og sikre. Han var alltid der, som en hvileløs tilstedeværelse i periferien av synsfeltet, når hun snakket med faren eller forklarte for moren. Hun bestrebet seg på å finne det riktige inngangsnivået til deres verden. Brukte enkle ord og korte setninger. Forklarte igjen og igjen.

«Som til et barn» grep hun seg i å tenke. Og forstod det hun ubevisst hadde ant lenge. Erkjennelsen skjerpet synet og gjorde henne i stand til å se sporene hun hadde vært blind for tidligere. Halvtomme tåteflasker på gulvnivå, og bleiesnipper ubehjelpelig knyttet. Da Mikkel en dag løftet lillesøsteren fra

fanget til moren, med et grep som lignet på hennes eget, og samtidig røpet lang erfaring, slo det henne med full styrke.

«Herregud,» tenkte hun, «jeg er i ferd med å utdanne ham til en fem år gammel støttekontakt».

Det var som å synke ned i et mørkt hull. Hun så på hans bortvendte ansikt og var for en gangs skyld glad for at han ikke hadde blikket på henne. Opplevelsen av nederlag og svik satt i kjeven og låste henne til stolen hun satt på.

Hun så seg rundt i rommet. På den store, overvektige moren som satt tungt i sofaen og aldri rørte sønnen sin, og kun ubehjelpelig håndterte datteren. På halvfulle askebegrene og store, tunge ølglass blant rot og rask i bokhyllen. Med en synkende følelse i magen så hun, i et øyeblikks absolutt klarsyn, utfallet av det berammede møtet om omsorgsovertagelse. Hun måtte rapportere om bedringen, det var ingen vei utenom.

«Kan jeg bli med deg hjem?» Han småløp ved siden av henne ut til bilen, mens han sin vane tro rettet ordene mot sjøstøvlene som han hadde stukket de nakne føttene ned i, og mot luften og trærne og regnet rundt dem. Hun stakk de knyttede hendene i lommen, og fant en halvspist pakke med tyggegummi, noen småmynter, et krøllete lommeterkle og en beslutning. Vinduet på førersiden av bilen hadde grå flekker av sølesprut. Mens hun konsentrert og omhyggelig spyttet på lommeterkilet og begynt å gni bort flekkene, sa hun lavt men tydelig inn i ruta;

«Av og til er det min jobb å finne andre foreldre til barn som ikke har det godt. Vi kaller det fosterhjem».

Han ble stående helt stille tett inn til henne mens han fulgte bevegelsene hennes mot bilruten med stiv konsentrasjon og hun tenkte;

«Dette er ikke nytt for ham, han har hørt dette før».

De neste ordene var vanskeligere, men nå var Petra i svevet, og mens hun mentalt huket seg ned for å treffe akkurat riktig, akkurat når det gjaldt, fortsatte hun med uttalt trykk på hvert ord; «Jeg må fortelle de som bestemmer om alt som er galt. Jeg må se det. Og så skriver jeg det opp i en liten bok. For at barn skal få det bedre».

«Å», sa han, og så, «kommer du igjen i morgen?»

«Ja», svarte hun mens hun i tankene avlyste alt hun hadde tenkt å gjøre neste dag, «ja, jeg kommer igjen i morgen».

«Ikke gi dem noen ting å spille på», hadde advokaten fortalt foreldrene hans.

«Generelle inntrykk kommer de ikke særlig langt med, så det er viktig at dere til punkt og prikke følger opp alle de pålegg dere har fått, og ikke gir dem noe konkret som de kan ta dere på».

Og han hadde fortalt. Litt. Så godt han kunne. Ord var ikke hans sterke side, men hun kjente ham godt og visste når hun kunne spørre, og når han trengte å være i fred. Fortellingen hadde kommet i stykker og biter som deler av et lappeteppe som hun med utholdenhet og tålmodighet hadde samlet sammen og satt i hop. Det var begynt å gå opp for ham at bildene i ham var deler av en samlet historie som hang sammen, hans historie.

Noe hadde det vært mulig å fortelle.

Hvor syk han hadde vært, første dagen i det nye hjemmet. At sengetøyet på rommet hans hadde hatt bilder av biler og traktorer. Trodde han. Men han husket hva han hadde sagt til den nye fostermoren sin, som hadde sittet på sengekanten og gitt ham eplesaft i små doser med skje;

«Kan jeg sove nå?»

Han smilte for seg selv. Noe var det greit å tenke på. Som fosterfarens litt famlende omsorg med badehåndkleet da han var blitt hysterisk under forsøk på å lære å svømme. Og sinnet hans som plutselig ute av det blå kunne forvirre dem alle. «Jaja», sa fostermoren da, «det går nok over. Med tiden». Og Søster som stadig kalte ham den beste storebroren i hele verden.

Kvinnen i hvitt sto i døråpningen og gjorde tegn til at han skulle bli med, og han spratt opp av stolen og rettet ryggen som etter en lang natt, selv om armbåndsuret rundt håndleddet viste at det hadde gått mindre enn en time.

Han kjente sin egen spenst og at det var godt å gå der han fulgte etter nedover korridoren. Plutselig kom han på hva konen hans pleide å kalle ham når hun ville si ham noe godt. «The boy who lived». Gutten som overlevde. «At jeg kom på det nå», tenkte han og smilte til seg selv.

Den hvitkledd smilte tilbake i det hun åpnet døren.

«Nå lar jeg dere være alene en liten stund», sa hun og forsvant.

Hans kvinne lå på siden med ryggen mot vinduet og barnet ved siden av seg. Under fregnene var huden blålig blek, håret lå bustet og flatt i tinningene, leppene var sprukne og i den ene munnvinkelen lå det rester av tørket spytt. Han hadde aldri sett henne vakrere.

«Ikke si noe morsomt for da gjør det vondt i stingene», sa hun med et svakt smil, mens hun gjorde tegn til ham med armen at han skulle løfte opp datteren sin.

Han kjente hjertet pulsere i hele seg og åpnet munnen som for å si noe, noe om dette, om henne, om seg og om dem, men ingenting kom, og for å vinne tid strøk han den ene hånden gjennom håret så luggen ble stående rett opp, på en aldeles fjollete måte.

Så tok han mot til seg, knep leppene sammen i konsentrasjon, bøyde seg over den lille bylten og løftet henne varsomt opp i armene sine mens han trakk inn den velsignete lukten av gammel narkose og rent, nytt liv. Så satte han seg forsiktig ned på stolen tett inntil. Han holdt rundt barnet med hender merket av gamle arr, og forsøkte å smile mens en lammende fornemmelse tok kontroll over kroppen hans og det eneste han kjente var den taktfaste vibrasjonen mot underlaget under ham.

Så med ett åpnet barnet øynene sine rolig mot ham, og Mikkel tenkte, mens sekundene fylte rommet at nå, fra dypet av dette ubegripelige så ser hun meg, alt jeg er og ikke er, hele mitt feilbarlige jeg. Så seg øynene hennes igjen, barnet la seg liksom tett inntil, og noe inni ham steg opp og frem og kom barnet i møte, og han kjente hvordan hele han løste seg opp, fra linjene rundt øynene til kantene i nakken.

Tårene sto som en skjermende tåkevegg i synsfeltet og han lente seg tilbake og lot tiden stå stille.

Etter en stund skiftet han stilling. Uten egentlig å være seg det bevisst, løftet han barnet rolig opp mot brystkassen sin mens han vugget henne så hun kunne rape og falle til ro. Kvinnen i sengen så den lille bevegelsen mot brystlommen på skjorten og smilte. Hun kjente ham så godt.

«Ring henne», sa hun med lav stemme, «ring henne nå».

Mikkel så på henne og i et lite glimt for det gjennom hennes intenst slitne kropp en liten redd tanke, i møtet med dette hudløse og utildekte. Så var øyeblikket over og hun pustet igjen mens han nikket sakte og samtidig gjorde tegn til å gi henne barnet tilbake.

«The boy who lived», sa hun, «Du er så god. Jeg ligger best her og ser på dere».

Og så, som en ettertanke halvt til seg selv, mens han bøyde hodet og med den ene hånden tastet seg frem til riktig navn på telefonen;

«The boy who loved».

Evt. spørsmål og kommentarer kan rettes til: siri.steine@samfunnsmed.uio.no

FOTO: © REGIN HJERTHOLM